

बलात्कार (Rape)/बालकांवरील लैंगिक अत्याचार (Sexual Assault), अॅसिड हल्ला (Acid Attack) व ज्वालाग्रही/ज्वलनशील पदार्थांमुळे (पेट्रोल, डिझेल, रॉकेल, स्वयंपाकाचा गॅस इत्यादी ज्वलनशील पदार्थ) बळी पडलेल्या महिला आणि बालकांना अर्थसहाय्य व पुनर्वसन करण्यासाठी राज्यात सुधारित “मनोधैर्य योजनेची” व्याप्ती वाढविणेबाबत.

महाराष्ट्र शासन

महिला व बाल विकास विभाग

शासन शुध्दीपत्रक क्रमांक - मबावि-२०२४/प्र.क्र.४६५/कार्या-२

नवीन प्रशासकीय इमारत, तिसरा मजला, मादामा कामा रोड,

हुतात्मा राजगुरु चौक, मंत्रालय, मुंबई - ४०० ०३२.

दिनांक :- १० ऑक्टोबर, २०२५.

संदर्भ :-

(१) महिला व बाल विकास विभाग, शासन निर्णय क्र.मबावि-२०२०/प्र.क्र.१६५/कार्या-२, दि.०१.०१.२०२४ व दि.०२.०१.२०२५.

(२) सदस्य सचिव, महाराष्ट्र राज्य विधी सेवा प्राधिकरण, उच्च न्यायालय (पी.डब्ल्यू.डी.) बिल्डिंग, फोर्ट, मुंबई यांचे पत्र क्र.म.रा.वि.से.प्रा./२०२४/३२९४, दि.१६.११.२०२४.

प्रस्तावना :-

बलात्कार, बालकांवरील लैंगिक अत्याचार, तसेच अॅसिड हल्ल्यात बळी पडलेल्या पीडितांच्या पुनर्वसनासाठी राज्यात दिनांक २१.१०.२०२३ पासून मनोधैर्य योजना सुरु करण्यांत आली आहे. तद्नंतर, मनोधैर्य योजनेत सुधारणा करून योजनेबाबतचे दि.२१.१०.२०१३, दि.२५.११.२०१३, दि.२६.०८.२०१४, दि.०१.०८.२०१७, दि.३०.१२.२०१७, दि.०८.०२.२०१८, दि.१६.०२.२०१८ व दि.१६.१०.२०१८ हे सर्व शासन निर्णय अधिक्रमित करून सुधारीत मनोधैर्य योजना राबविण्याबाबतचा एकच सर्वसमावेशक शासन निर्णय दि.०१.०१.२०२४ रोजी निर्गमित करण्यांत आला आहे. सदर शासन निर्णयात सुधारीत मनोधैर्य योजनेतील अॅसिड हल्ल्यामध्ये बळी पडलेल्या/जखमी झालेल्या पीडितांप्रमाणेच ज्वालाग्रही/ज्वलनशील पदार्थांमुळे (पेट्रोल, डिझेल, रॉकेल इत्यादी) झालेल्या हल्ल्यातील पीडितांचा देखील मनोधैर्य योजनेत समावेश करण्यांत आला आहे. तसेच अनैतिक व्यापार प्रतिबंध अधिनियम, १९५६ नुसार पोलीस धाडीत सुटका करण्यांत आलेल्या १८ वर्षाखालील वयोगटातील पीडितेस मनोधैर्य योजनेचा लाभ अनुज्ञेय करण्यांत आला आहे.

केंद्र शासनाने भारतीय दंड संहिता (IPC) ऐवजी भारतीय न्याय संहिता (BNS), २०२३ तसेच फौजदारी प्रक्रिया संहिता, १९७३ ऐवजी भारतीय नागरी सुरक्षा संहिता, २०२३ (BNSS) दि.०१.०७.२०२४ पासून लागू करण्यात आले आहेत. त्यानुसार मनोधैर्य योजनेच्या दि.०१.०१.२०२४ रोजीच्या शासन निर्णयामध्ये त्याप्रमाणे बदल करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन शुध्दीपत्रक :-

दि.०१.०१.२०२४ रोजीच्या शासन निर्णयामधील परिच्छेद क्र.३ मध्ये खालीलप्रमाणे नमूद आहे:-

- (१) बलात्कार (Rape) :- भारतीय दंड विधानचे कलम Section ३७५ and ३७६, ३७६ (२), ३७६ (A), ३७६ (B), ३७६ (C), ३७६ (D), ३७६ (E) of the Indian Penal Code (IPC) अंतर्गत दाखल प्रकरणे.
- (३) (अ) ॲसिडहल्ला (Acid Attack) :- भारतीय दंड विधान चे कलम ३२६A व ३२६B Sections ३२६A व ३२६B of Indian Penal Code (IPC) अंतर्गत दाखल प्रकरणे.
- (ब) ज्वालाग्रही/ज्वलनशील पदार्थ (पेट्रोल, डिझेल, रॉकेल, केरोसीन, स्वयंपाकाचा गॅस) द्वारे करण्यात आलेल्या हल्ल्यातर्गतची प्रकरणे.

त्याऐवजी आता,

- (१) बलात्कार (Rape) :- भारतीय न्याय संहिता (BNS), २०२३ मधील कलम Section ६३ and ६४, ६४(२), ६६, ६७, ६८, ७०, ७१ of the Bharatiya Nyaya Sanhita (BNS) अंतर्गत दाखल प्रकरणे.
- (३) (अ) ॲसिडहल्ला (Acid Attack) :- भारतीय न्याय संहिता (BNS), २०२३ मधील कलम १२४ (१) व १२४ (२) Sections १२४(१) व १२४(२) of the Bharatiya Nyaya Sanhita (BNS) अंतर्गत दाखल प्रकरणे.
- (ब) ज्वालाग्रही/ज्वलनशील पदार्थ (पेट्रोल, डिझेल, रॉकेल, केरोसीन, स्वयंपाकाचा गॅस) द्वारे करण्यात आलेल्या हल्ल्यातर्गतची प्रकरणे, असे वाचावे.
२. तसेच दि.०१.०१.२०२४ रोजीच्या शासन निर्णयामधील परिच्छेद क्र.६ (iv) मध्ये खालीलप्रमाणे नमूद आहे.

- (३) मा.न्यायाधीशांसमोर फौजदारी प्रक्रिया संहितेमधील कलम-१६४ (CRPC १६४) अन्वये नोंदविण्यात आलेला पीडितेचा जबाब.
- (मात्र, गंभीर गुन्ह्यातील घटनांच्या बाबतीत सादर करावयाच्या पीडिताचा जबाब घेण्यास मुभा देण्याचे अधिकार जिल्हा विधी सेवा प्राधिकरण किंवा यथास्थिती राज्य विधी सेवा प्राधिकरण यांना असतील)

त्याऐवजी आता,

- (३) मा.न्यायाधीशांसमोर भारतीय नागरी सुरक्षा संहिता, २०२३ (BNSS) मधील कलम-१८३ (BNSS १८३) अन्वये नोंदविण्यात आलेला पीडितेचा जबाब.
- (मात्र, गंभीर गुन्ह्यातील घटनांच्या बाबतीत सादर करावयाच्या पीडिताचा जबाब घेण्यास मुभा देण्याचे अधिकार जिल्हा विधी सेवा प्राधिकरण किंवा यथास्थिती राज्य विधी सेवा प्राधिकरण यांना असतील.), असे वाचावे.

३. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा सांकेतांक २०२५१०१०१०५७४७९६३० असा आहे. हा शासन शुध्दीपत्रक डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करुन काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

(प्र.वि. कुलकर्णी)

अवर सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रति,

१. मा.राज्यपाल यांचे सचिव, राजभवन, मुंबई
२. मा.मुख्यमंत्री यांचे प्रधान सचिव, मंत्रालय, मुंबई
३. मा.उपमुख्यमंत्री यांचे प्रधान सचिव, मंत्रालय, मुंबई
४. मा.अध्यक्ष/उपाध्यक्ष/सदस्य, विधानसभा/विधान परिषद, विधानमंडळ, मुंबई
५. मा.विरोधी पक्षनेता, विधानसभा/विधान परिषद, विधानमंडळ, मुंबई
६. मा.मंत्री, महिला व बाल विकास यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई
७. सर्व मंत्री यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई
८. मा.राज्यमंत्री, महिला व बाल विकास यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई
९. अपर मुख्य सचिव/प्रधान सचिव/सचिव सर्व मंत्रालयीन विभाग, मंत्रालय, मुंबई
१०. मा.मुख्य सचिव, मंत्रालय मुंबई
११. सर्व अपर मुख्य सचिव / प्रधान सचिव / सचिव सर्व मंत्रालयीन विभाग, मंत्रालय मुंबई
१२. सचिव, महिला व बाल विकास यांचे स्वीय सहाय्यक, मंत्रालय, मुंबई
१३. विभागीय आयुक्त (सर्व)
१४. आयुक्त, महिला व बाल विकास, पुणे
१५. जिल्हाधिकारी (सर्व)
१६. महालेखापाल - महाराष्ट्र-१/२ (लेखा व अनुज्ञेयता), मुंबई / नागपूर
१७. महालेखापाल - महाराष्ट्र-१/२ (लेखा परिक्षा), मुंबई / नागपूर
१८. सर्व जिल्हा कोषागार अधिकारी
१९. सह सचिव, उपसचिव, अवर सचिव महिला व बाल विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई
२०. सर्व सह आयुक्त/उप आयुक्त / विभागीय उपआयुक्त, महिला व बाल विकास आयुक्तालय, पुणे
२१. सर्व विभागीय उपआयुक्त, महिला व बाल विकास (आयुक्तालय पुणे मार्फत)
२२. सदस्य सचिव, महाराष्ट्र राज्य विधी सेवा प्राधिकरण, मुंबई.
२३. सर्व जिल्हा महिला व बाल विकास अधिकारी (आयुक्तालय पुणे मार्फत)
२४. जिल्हा विधी सेवा प्राधिकरण (सर्व).
२५. महिला व बाल विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई (सर्व कार्यासने)
२६. निवड नस्ती, कार्यासन-२